

ИЗВЈЕШТАЈ РЕЦЕНЗЕНТА ЗА СТУДИЈСКИ ПРОГРАМ

Дио А: Преглед		
Подаци о високошколској установи		
Назив, адреса и e-mail адреса институције	Висока школа “Banja Luka College“; Милоша Обилића 30.; 7800 Banja Luka; blc@teol.net.	
Интернет адреса	www.blc.edu.ba	
Назив, број и датум акта о оснивању	Уговор о оснивању друштва са ограниченом одговорношћу; Више школе “Banja Luka College” Бања Лука.; 01/04, 17.10.2004.	
Пореско-идентификациони број (ПИБ)	ЛИБ 4402123700002	
Матични број додијељен од Републичког завода за статистику	01986724	
Име, презиме и адреса (назив и сједиште) оснивача	Жељко Мирјанић – Булевар Војводе Степе Степановића 107 Ц Ненад Новаковић- Иве Андрића 11.:	
Број и датум одлуке о именовању лица овлашћеног за заступање	01-06/11 14.04. 2011.	
Број и датум дозволе за рад високошколске установе	07.2-9623/07 од 28.12.2007	
Број и датум дозволе за рад ван сједишта		
Организационе јединице које се посјећују и одговорна лица	Висока школа “Banja Luka College” ; Милоша Обилића 30. Проф. др Младен Миросављевић Проф. др Ненад Новаковић	
Контакт особа (за посјету)	Доц. др Светлана Душанић - Гачић	
Број телефона	0038751/433-010	

Програми пријављени за евалуацију		
Назив студијског програма:	Ниво студија	Назив(и) излазних квалификација

<p>Менаџмент, пословање и пословна економија</p>	<p>Први циклус академских студија</p>	<ul style="list-style-type: none"> -дипломирани економиста-менаџер -180 ECTS бодова (на смјеру Предузетнички менаџмент) - дипломирани економиста -180 ECTS бодова (на смјеровима: Менаџмент финансија и банкарства, Менаџмент финансија и осигурања, Менаџмент трговине, Менаџмент туризма, Менаџмент маркетинга, Менаџмент логистике и шпедиције) -дипломирани менаџер људских ресурса и пословне информатике -180 ECTS бодова (на смјеру Менаџмент људских ресурса и пословне информатике) - дипломирани менаџер малих и средњих предузећа -180 ECTS бодова (на смјеру Менаџмент малих и средњих предузећа) - дипломирани менаџер заштите на раду и заштите животне средине -180 ECTS бодова (на смјеру Менаџмент заштите на раду и заштите животне средине) - дипломирани економиста -240 ECTS бодова (на смјеровима: Предузетничка економија, Пословна економија, Менаџмент финансија, банкарства и осигурања, Менаџмент маркетинга, трговине и туризма, Европско пословање и економска дипломатија, Менаџмент логистике, шпедиције и осигурања) - дипломирани менаџер логистике и саобраћаја -240 ECTS бодова (на смјеру Логистика и менаџмент саобраћаја) - дипломирани менаџер људских ресурса -240 ECTS бодова (на смјеру Менаџмент људских ресурса) - дипломирани менаџер заштите животне средине -240 ECTS бодова (на смјеру Еколошки менаџмент) -дипломирани менаџер заштите на раду - 240 ECTS бодова (на смјеру Менаџмент заштите на раду)

ДОБРЕ СТРАНЕ:

1. Студијски програм *Менаџмент, пословање и пословна економија* је формално покривен неопходном документацијом, правним одлукама и правилницима. Образовни циљеви су јасно дефинисани и усклађени са циљевима упоредивих и сличних студијских програма у окружењу.
2. У актима Колеца је предвиђен поступак промјене постојећег студијског програма или увођења новог. Правилници који регулишу ову област су Правилник о доношењу и евалуацији студијског програма, као и Правилник о студирању.
3. Садржаји предмета су структурирани по прописаном моделу и груписани у предвиђене четири категорије по нивоу општости.
4. У прилозима смо пронашли документ који дефинише начин вредновања сваког предмета. Обрачун ECTS бодова се врши у складу са Правилником о ECTS бодовима, шифрирању и силабусима који је усклађен са европском методологијом рачунања бодова, а која је опет усаглашена са Водичем за кориснике ECTS система бодова. На Колецу постоји Правилник о доношењу и евалуацији студијских програма као и анкетни упитник гдје се покушава добити мишљење о квалитету студијског програма. Постоји и самоевалуациони извјештај који се периодично обнавља.
5. Излазне компетенције су крајње уопштено садржане у Документу о исходу и компетенцијама, а нешто детаљније кроз сваки силабус.
6. Уређена је и област израде завршног рада.
7. Студентима је омогућено кроз ННВ и Студентски парламент да узму активно учешће у креирању студијских програма, процеса учења и подучавања. Они имају на располагању електронску базу где се налазе све потребне информације. Студентима са посебним потребама је омогућено активно учествовање у наставном и ваннаставном процесу.
8. Процедура уписа студената се ради у складу са Законом о високом образовању као и условима дефинисаним конкурсом који „расписује“ ресорно министарство.
9. Дипломе су усклађене са Правилником о садржини високошколских исправа, што је случај и са додатком дипломи. Постоји дефинисана процедура за стицање и признавање квалификација.
10. Што се тиче размене студената постоји могућност обостраног „протока“. Колец је кроз своје правилнике то омогућио што је имало за последицу и практичну примену. Позитивно је и то да су професори са овог Колеца ангажовани као предавачи и на другим високошколским установама у земљи и иностранству. Постоји споразум о сарадњи са другим високошколским установама, као и регулисана размена наставног особља.

11. Колеџ има јасне процедуре пријема и напредовања људских ресурса. То је регулисано кроз Правилник о студирању, као и Правилником о поступку и условима избора академског особља, те Правилником о образовању и усавршавању.
12. Постоји уређена књига наставника груписаних по радно правном статусу, полазећи од пуног радног односа до оних који се налазе у допунском радном односу. Приложена је и табела пројеката по наставницима, извршиоцима и тимовима.
13. Постоји адекватна динамика улагања у развој физичких ресурса и постоје адекватни физички ресурси који омогућавају студентима, као и наставном особљу да наставу изводе квалитетно.
14. Област информисаности је задовољавајуће регулисана. Редовно се раде водичи за бруцоше и то како електронски тако и у штампаној форми.
15. Прате се потребе тржишта за радном снагом, а предвиђено је да се у складу са тим врше неопходне корекције наставних планова и програма као и студијских програма.

СЛАБЕ СТРАНЕ:

1. Основни проблем који видим јесте у раскораку између форме и суштине. Доказе за ову своју оцену поткрепљујем очигледним падом конкурентске позиције колеџа на тржишту висикошколских и образовних услуга у последњих неколико година. Кључни проблем који постоји јесте у примени докумената, а посебно у повратним информацијама на основу којих би се требало вршити евентуалне корекције. Много тога постоји у документима што би кроз адекватну примену морало да оствари много боље резултате са аспекта квалитета. На пример, постоји алумни организација, спроводи се анкетирање студената, и сл... али су повратне информације неквалитетне, или их нема. Онај који користи услуге свршеног студента, најбоље може вредновати његове стечене квалификације, али повратне информације тога типа нису на задовољавајућем и охрабрујућем нивоу. Одговори самих свршених студената такође потврђују изнету оцену. Неопходно је имати бољи и организованији систем повратних информација, како би се могле предузимати адекватне корективне мере.
2. Назив студијског програма *Менаџмент, пословање и пословна економија* би могао бити адекватнији, прецизнији, па и краћи.
3. Студијски програм не би требао да има смерове него студијске модуле и студијеке опције, ако за трећим нивоом усмеравања уопште има потребе. Структура студуијског програма је исувише разуђена и комплексна. Уместо наглашеног диверсификованог приступа и жеље да се покрију све могуће студијске опције, много већи квалитет би се постигао са фокусираним, суженим и концентрисаним приступом у креирању структуре студијског програма.
4. Последица разуђеног студијског програмна јесте мноштво различитих звања и излазних компетенција. То сматрамо много више слабошћу него добром страном укупног студијског програма.
5. Са аспекта квалитета студирања, велику слабост налазимо у просечној оптерећености наставника и сарадника. Један наставник се задужује за извођење наставе из шест или чак десет предмета. То и јесте логична негативна последица претходно споменуте слабости превелике разуђености студијског програма. Средњошколизација обавеза у

- настави не може да води унапређивању квалитета студирања.
6. Последично, много је више обавеза у папирима и документима него у пракси. То мора да произведе негативне кумулиране ефекте у јавности, код студената и свих других заинтересованих учесника. Квалитет студирања и конкурентска позиција ће морати да трпе.
  7. Нема доказа да су наведене слабости студијског програма тестиране и преиспитиване. Такве активности су предвиђене правилницима (Анкета о квалитету студијског програма), али нема свеобухватних анализа и закључака органа Колеџа, иако упозоравајући показатељи о перформансама алармирају такву потребу. Све упућује на то да је присутно много инерције, а мало проактивног приступа. Не постоји документ који говори о томе да су предузете одређене корективне мере по основу тих евентуалних закључака.
  8. Нема поузданих и недвосмислених доказа да су екстерни стејкхолдери узимали учешћа у креирању студијског програма и његовој евалуацији. Учесће студената се углавном своди на формалност. Не постоје докази о њиховом стварном учешћу и доприносу. Нисмо пронашли ни доказ о томе како корисник знања свршеног студента вреднује његово знање, компетенције и вештине. Нема повратне информације како су задовољни они који запошљавају дипломиране студенте ове високошколске установе са овог студијског програма.
  9. По нашем виђењу је проблематична и пракса студената. Озбиљну, обавезну и вишемесечну праксу студената не могу да замене кратке или једнодневне посете неким предузећима и институцијама. Као доказ за извођење овакве оцене наводимо непостојање закључених уговора са представницима привреде, предузећа и институција о дугорочној пословно техничкој сарадњи.
  10. Нисмо наишли ни на доказе о томе да ли се користе савремени софтверски програми за проверу студентских и наставничких радова на плагијат.
  11. Самоевалуациони извјештај за овај студијски програм није од велике користи, него се више практикује као формалистичка обавеза. Из самоевалуационог извјештаја се не могу изводити поуздане критичке анализе, као ни планирати жељене корективне акције.
  12. Исходи учења и наведене компетенције кроз силабусе су урађени тако да представљају прави лавиринт, врло тежак за сналажење. Сматрамо да је и то последица наведене разуђености студијског програма. Наилази се на огроман бој уситњених предмета, као и огроман број изборних корпи. Постоји велика неуједначеност у разradi силабуса, потпуности информација, садржајних структура, актуелности и квалитета уџбеничке литературе која се препоручује. Има и одређених промашаја у разврставању предмета по групама знања. На пример, Стратегијски менаџмент или Управљачко рачуноводство не могу да се сврстају у групу стручно апликативних предмета.
  13. Политика развоја кадрова и људских ресурса није постављена као кључна и стратегијски, па и развојно најважнија компонента и претпоставка дугорочне перспективе високошколске установе, па и овог студијског програма. Пропорција између стално запослених наставника и сарадика и оних који долазе са стране није адекватна и у складу са законском обавезом.
  14. Активности везане за пројекте са собом носе основну слабост што нису резултат организованог и институционално подржаног рада. Мало је тимског и

институционалног научно истраживачког рада. На списку рађених пројеката доминирају индивидуални радови и доприноси, врло различитог карактера, садржаја, па и квалитета.

15. Нису пронађени документи из којих би се могао сагледати целокупни животни циклус студијског програма, са јасном презентацијом када и у којем обиму су вршене ревизије студијског програма.

ПРЕПОРУКЕ ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ:

1. Основне препоруке за унапређење се односе на отклањање свих или већине од наведених слабих страна студијског програма. Форма и папир трпи све, али пракса признаје само резултате. Неопходно је урадити озбиљну стратегију дугорочног унапређивања и репозиционирања и ребрендирања студијског програма. Боље је имати и неки формани недостатак, али неколико видљивих, суштинских и добро диференцираних предности.
2. Назив студијског програма би могао бити *Пословна економија и менаџмент*. Таквом називу би требало подредити укупну структуру студијског програма, са варијантама од 180 и од 240 ECTS бодова.
3. Студијски програм би требало максимално поједноставити и сузити у свим аспектима. У противном би се морало ићи на отварање и акредитацију већег броја студијских програма, што не би била моја препорука. Једна од највреднијих диплома у свету економије јесте диплома лондоске школе LSE, а реализује се само кроз 12 предметних садржаја. Понављамо, уместо наглашеног диверсификованог приступа и жеље да се покрију све могуће студијске опције, много већи квалитет би се постигао са фокусираним, суженим и концентрисаним приступом у креирању структуре студијског програма.
4. Потребно је поједноставити, сузити и боље фокусирати структуру студијског програма. Смањити број уситњених предмета као и број изборних корпи и опција за студенте. Стандардизовати и уједначити садржај и разраду силабуса релеватних предмета који ће обавезно бити испоштовани у процесу реализације. Актуелизовати удџбеничку литературу. Мишљења смо да би се могла направити и адекватнија структура предмета по годинама.
5. Уместо неразумно великог броја излазних компетенција и диплома, ребрендирани студијски програм би требао да издаје само две дипломе- дипломирани економиста и дипломирани менаџер, у зависности од студијског модула који би студент завршавао. Препорука је да се буде веома рестриктиван при опредељивању за број студијских модула. Боље је бити изврстан у малом броју препознатљивих студијских модула него просечан или исподпросечан у свему и свачему.
6. Неопходно је драстично смањити предметну и наставну оптерећеност наставног особља. Један наставник не треба да буде задужен за извођење наставе из више од три предмета. Само са ограниченом и контролисаном оптерећеношћу наставника и сарадника у настави, могуће је унапредити квалитет студирања.
7. Креирање позитивног искуства код студената, послодаваца и свих стејкхолдера представља најбољу стратегију изградње позитивне репутације у јавности. Да би се до тога дошло, све што је планирано и обећано мора бити и испуњено. То и јесте најбоља

- гаранција високог квалитета студијског програма.
8. Уочене и потенцијалне слабости студијског програма је неопходно системски пратити, критички тумачити и преиспитивати, кориговати и отклањати. Анкета о квалитету студијског програма у великој мери може да помогне, уколико се професионално и објективно практикује. Учесће студената у процесу преиспитивања квалитета студијског програма је неопходно на прави начин организовати и реализовати.
  9. Потребно је укључити екстерне стејхолдере и чиниоце у процес оцене квалитета студијског програма. Неопходно је обезбеђивати повратне информације како су задовољни они који запошљавају дипломиране студенте ове високошколске установе са овог студијског програма. О томе обавезно правити извјештаје и са тим појединачним или збирним извјештајима упознати и одговарајуће органе Колеца.
  10. Увести озбиљну и вишемесечну праксу студената. Од великог значаја може да буде закључивање уговора са представницима привреде, предузећа и институција о дугорочној пословно техничкој сарадњи. Стручна пракса за студенте може да се организује у обавезној или факултативној форми, али је потребно успоставити процедуре праћења активности студената кроз дневнике рада, извјештаје ментора и слично.
  11. Потребно је увести и обавезно приењивати савремени софтверски програм за проверу студентских и наставничких радова на плагијат.
  12. Самоевалуациони извјештај за овај студијски програм мора да буде много кориснији и релевантнији за унапређење квалитета студирања. Обавезно укључити екстерне чиниоце у процес оцене квалитета студијског програма. Од пресудног значаја треба да буду квалитетни извештаји, у збирној или појединачној верзији. Извештаји морају бити такви да је на основу њих могуће планирати жељене корективне акције. Од користи би било извршити анализу сталног пада броја уписаних студената. Неопходно је сагледати допринос објективних околности, као и субјективних или организационих слабости таквом тренду. Неопходно је сваке године долазити до анализе узрока и препознавања евентуално субјективних слабости.
  13. Политика развоја кадрова и људских ресурса мора да постане кључна и стратегијски, па и развојно најважнија компонента и претпоставка дугорочне перспективе високошколске установе, па и овог студијског програма. Пропорција између стално запослених наставника и сарадика и оних који долазе са стране мора да буде у складу са законском обавезом.
  14. Колеџ би требао да се у већој мери ангажује на реализацији научно истраживачког рада и обезбеђивања истраживачких и консултантских пројеката. Сарадња привреде и Колеца мора бити на много вишем нивоу.
  15. Активности које се односе на информисање, поготово потенцијалних студената, морају бити актуелне током целе године, а не само кампањски у периоду када се врше припреме за упис.

МЈЕСТО И ДАТУМ:

ПОТПИС РЕЦЕНЗЕНТА: